

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,

член на научно жури формирано със заповед на
Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на Мила Боянова Мошелова

на тема:

„Влияние на радикално десния политически дискурс върху системните политически партии в България и Великобритания (2010-2019 г.)”,

за присъждане на образователната и научна степен
„доктор по политология” (Съвременна българска политика)

1. Актуалност и обща характеристика на дисертационния труд

В последните две десетилетия в партийните системи на европейските демокрации повсеместно се наблюдава процес на създаване и навлизане на нови, радикално десни, националистически и популистки по своята идентичност и ориентация, партии. Тези партии имат различна степен на обществено доверие и влияние в политическия процес. Те променят характера и динамиката на междупартийната конкуренция, което рефлектира и върху стабилността на партийните системи. Настоящият дисертационен труд е посветен на един специфичен проблем в това изследователско поле. Той се отнася до изследване на влиянието и ефектите които оказват радикално десните популистки партии (РДПП) върху основните, установени партии в партийните системи, или т.нар. менстрийм партии. В допълнение са избрани две демокрации за сравнителен анализ, България и Великобритания, което само по себе си е предизвикателство предвид коренно различната политическа, партийна и избирателна система в двете страни. Посочените обстоятелства по безспорен начин аргументират актуалността на представената за защита дисертация.

Дисертацията е с общ обем от 196 страници (от които 175 собствен авторски текст) и представлява цялостен, завършен текст който отговаря напълно на възприетите стандарти за подобен род научна разработка. Структурирана е в увод, четири глави, заключение и използвана литература, които обвързват логически нейното съдържание. Текстът съдържа

множество таблици, графики и три приложения, в подкрепа на авторския анализ за изследвания период (2010-2019 г.). Заслужава да се отбележи богатата библиография (особено на английски език) и другите информационни източници и ресурси, които са използвани за постигане на целите и задачите на изследването.

В увода са формулирани прецизно изследователските елементи на работата в следната последователност – изследователски хипотези, предмет и обект, цели и задачи, ограниченията на анализа и избора на изследвания период, представени и обосновани са използваните методи и възприетата структура (с. 8-15). Формулирани са три хипотези: (1) присъствието на РДПП в политическото пространство увеличава вниманието на менстрийм партиите към техните теми, вкл. поради електорални съображения; (2) менстрийм партиите мобилизират ресурси и стратегически се позиционират спрямо присъствието и дискурса на РДПП, чрез игнориране, заимстване-възприемане или конфронтиране-противопоставяне; (3) независимо дали РДПП присъстват в парламента или са извън него, въздействието им върху системните партии и междупартийната конкуренция продължава и след спадане на техните изборни резултати. Поставените са три цели насочени към разкриване на ефектите от влиянието на РДПП спрямо менстрийм партиите: 1) на ниво теми и политики; 2) на ниво междупартийна конкуренция; 3) на ниво партийна система (с. 12).

Първата глава (с.16-66) изяснява теоретико-методологичната основа на изследването. Представени, интерпретирани и изяснени са основните тенденции и понятия в научната литература по изследвания проблем. Много добро впечатление прави демонстрираното задълбочено познаване и умело боравене с редица класически и съвременни автори по анализираната проблематика. Ключова роля за изследването имат концепциите за т.нар. „нишови партии“ на Б. Мегуид и за системните ефекти на радикалната десница върху менстрийм партиите на М. Цобел и М. Минкенберг. Чрез тях е изведен аналитичен модел за изследване на влиянието и ефектите на РДПП върху менстрийм партиите и партийната система, който впоследствие е приложен в избраните две страни и при сравнителния анализ. Наред с него, методологичната рамка на изследването е сполучливо допълнена с използването на емпиричните данни от експертното допитване Chapel Hill Expert Survey (CHES), включващо набор от индикатори за отчитане на промени в партийните системи, както и от Comparative Manifesto Project, който съдържа масиви от информация за програмите и позициите на политически партии в редица държави. Върху

тази основа във втора (с.67-111) и трета глава (с.112-153) е изследвана конкуренцията между основните и РДПП, съответно в България и Великобритания за периода (2010-2019 г.). Направен е задълбочен и аргументиран анализ за ефектите от влиянието на радикалната десница в България (партии Атака, ВМРО и НФСБ), спрямо основните партии - ГЕРБ и БСП. Впоследствие този подход е приложен и за Великобритания в лицето на радикално дясната Партия за независимост на Обединеното кралство (ЮКИП), трансформирана през 2019 г. в Партия Брекзит, и традиционните партии - Консервативната и Лейбъристка. В четвъртата глава (с. 154-172) е извършен сравнителен анализ на ефектите от изследвания проблем, който идентифицира общите черти и различията предизвикани от влиянието на РДПП в двата изследвани случая на равнище теми и политики, междупартийна конкуренция и промени в партийната система. Направени са констатации и изводи, които потвърждават трите заложи хипотези, а заключението (с.173-175) обобщава постигнатите резултати.

2. Оценка на научните резултати и научните приноси

Разработената дисертация представя достойно своя автор и в нея могат да се посочат редица положителните страни и постижения. Изложението е богато на информация и елементи на сравнение, което му придава задълбоченост и пълнота на изследвания предмет. Обобщено, бих посочил за постигнати следните научни резултати:

- налице е сполучливо подбрана методология, теоретична и емпирична база на изследването, с научно издържан стил на изложението, без загубване в излишни детайли и отклонения;
- представен е съвременният академичен дебат относно влиянието на РДПП върху менстрийм партиите, динамиката на междупартийната конкуренция и партийните системи;
- изведен и приложен е подходящ аналитичен модел за изследване на влиянието на РДПП върху системните партии, който може да се прилага в бъдещи изследвания на тази проблематика;
- разкрити са ефектите от влиянието на радикалната десница, в две различни демокрации - България и Великобритания, върху менстрийм партиите на равнище теми и политики, междупартийна конкуренция и промени в партийната система за изследвания период;

- направен е сравнителен анализ на двата изследвани случая, който разкрива потенциала за ефективно влияние на РДПП при различни институционални условия и стратегии на поведение на менстрийм партиите спрямо тях;
- констатирано е, че заимстването от менстрийм партиите на радикално десни теми и позиции допринася за създаване на благоприятна среда за легитимиране на РДПП, независимо дали участват в управлението или са извън него.

Изхождайки от съдържанието на дисертационния текст приемам по принцип изложената в наративен вид самооценка на приносите на с. 22 от автореферата. Считам, че приносите следва да бъдат по-добре формулирани и структурирани. Имам предвид да се открие техният брой и да се изведат обособено и конкретно, във възприетия и установен при този род научна разработка стил, вместо изложеното описателно представяне.

3. Оценка на автореферата и научните публикации

Изготвеният и представен автореферат е в обем 24 страници. Той последователно и вярно отразява съдържанието на дисертацията. Направени са 5 публикации по темата на дисертацията, което надхвърля изискванията и свидетелства за задълбочен интерес към изследвания проблем. Всички са публикувани в сериозни научни издания и на английски език, което придава допълнителен щрих на отговорност на дисертанта да представи своята изследователска работа пред критичния поглед на външна за нашата страна аудитория. Налице е и активно участие в различни по формат и тематика научни конференции.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд е много добре разработен предвид зададените в увода изследователски параметри и постигнатия краен научен продукт. Независимо от това всеки научен текст би могъл да предизвика различни съображения, несъгласия и въпроси от различен характер. В конструктивен дух бих отправил някои технически и редакционни бележки и препоръки. Те не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнатите убедителни резултати.

Намирам за необходимо да се промени последователността на част от изследователските елементи в увода. Коректно е да се посочат на първо място обектът и предметът на работата и след това нейните цели, задачи, хипотези и т.н. Уместно е

аналитичният модел в глава първа да бъде представен и графично, с оглед по-ясно разбиране и приложимост, което е добра практика при такива изследователски трудове. На места са допуснати и някои грешки с редакционен, технически и фактологичен характер. Например твърденията, че през м. април 2014 г. има предсрочни парламентарни избори (с.74), БСП не е публикувала предизборна платформа в изборите за ЕП през 2019 г., грешките свързани с позоваването в анализа на поредния номер на графики 12 и 13 (с.139 и с.142) и др. Глава четвърта не е структурирана в отделни параграфи и може да бъде организирана по-добре чрез извеждане на критериите за сравнимост между изследваното влияние на радикалната десница в България и Великобритания, които могат да бъдат онагледени по подходящ начин. В тази глава и в заключението се забелязват повторения, които следва да се отстранят.

Препоръчвам дисертационният труд да отчете конструктивните бележки и впоследствие да се публикува за да намери своята приложна значимост и по-широк кръг читатели. Въпросът ми към дисертанта е: Очертава ли се трайно присъствие на влиянието на РДПП върху менстрийм партиите и партийните системи в дългосрочна перспектива?

5. Заключение

На основание посоченото до тук в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята **категорична убеденост и подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на Мила Боянова Мошелова**, за разработения от нея дисертационен труд на тема: „Влияние на радикално десния политически дискурс върху системните политически партии в България и Великобритания (2010-2019 г.)”.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 24 октомври 2022 г.